

MOLNÁR MIKLÓS

Három pasticcio*

HOGY KERÜL A KUSZMA AZ ASZTALRA

*Dicsőségünk nem múlik el soha,
évek múltán sem halovány,
és a Csendes-óceánnál
érnek véget a kuzsmák.*

Az amuri kuzsmák dala

Hogy kerül a kuzsma az asztalra, mármint az íróasztalra? Hát *így* – hogy ír róla az ember gyereke egy kis ismeretterjesztő természetrajzi dolgozatot.

A kuzsma néven is ismeretes törékeny vagy lábatlan gyík (*Anguis fragilis*) védett hullófajta. A fene nagy védettség eredményeként manapság egyre ritkábban látható. Azért hívják törékenynek, mert a farka éppúgy letörik, mint a kupán vágott kerti törpe feje, lábatlannak pedig azért, mert olyan a teste, mint a kígyóké. Alázatos, rejtőzködő természetéhez híven, miként régi neve is mutatja, a hasán kúszva közlekedik, ahogy a tollatlan kétlábúak (*Homo stupidus*) szoktak csúszni-mászni a náluk hatalmasabbak előtt.

Nem kis haszonnal jár, ha több neve is van egy-egy állatnak, mert ezáltal határozottan megkönnyebbedik a leírása és a jellemzése. A tévedés legkisebb kockázata nélkül állíthatjuk például, hogy a kuzsma pontosan ugyanakkora (négy-öt méter hosszúságú), ugyanolyan színű (pikkelyesen szép barna; a hátát égszínkéék pöttyök díszítik, melyekből a hímek hátán a BAZSA, a nőstények hátán a RÓZSA szó olvasható ki), ugyanaddig él (míg agyon nem tapossák vagy verik, vagy meg nem eszi egy egerészölyv, hiúz, sün, vaddisznó vagy vadember), és ugyanott fordul elő (mondjuk dús aljnövényzetű botanikus kertekben), mint a lábatlan gyík. Ugyanezt szaporodásának mikéntjéről is bizvást elmondhatjuk (kikeletkor párzik, a tojások az anyaállat méhében fejlődnek ki); akit a téma behatóbban is érdekel, olvassa el Hans Carl Bronislavius Artmann *Liebesleben der Kusmen* („A kuzsmák szerelmi élete”) című kimerítő – mintegy nyolcezer oldalas – értekezését (Residenz Verlag, Salzburg, 1986)! Húsát egykor kiköpték, de *ma már*, a globális civilizáció vívmányaként, nyersen, sült és főve egyaránt fogyasztják, főként olyanok, akik különben éhen pusztulnának.

Időváltozáskor, kivált eső közeledtével a kuzsma még fogságban is a felszínre jön rejtekhelyéről, és a volgai hajóvontatók „Ej, uhnyem” kezdetű dalát fütyüli, ami talán kedvelt táplálékának, a földi gilisztának és a meztelen csigának egyidejű megjelenésével, vagy a nyirkos, párás környezet iránti vonzalmával magyarázható. Ha kora reggel kuzsmákat látsz lábatlankodni, nagy összegben fogadhatsz, hogy az időjárás

* pasticcio [olasz] *h fn* 1. pástétom 2. *átv* fércmunka 3. *átv* baj, zúr; trovarsi nei pasticci pácban v. bajban van

csapadékosra fog fordulni. Az viszont meglehetősen baljós előjel, ha hosszú ideig sehol sem mutatkoznak kuszma: tőzsdék közeli befuccsolására, teljes gazdasági és társadalmi összeomlásra, nukleáris kataklizmára következtethetsz belőle.

„Feszít, mint falusi kuszma a Champs Élysées-n”, mondják a hetyke, rátarti emberre. Ha valakiről azt beszéljük: „lekuszmált”, „loment kuzmába”, ez tudvalevően azt jelenti: az illető csúszómászóként éli az életét. „Kuzmább a kuzmánál”, mondják a túlságosan könnyen meghunyászkodó emberre. Faluhelyen régente bicskát rántottak „A kuszma anyádat!” szidalom megtorlására. De a kuszma szónak egy másik jelentését is ismerjük: a moldvai csángók ’koszos, elrongyolódott, molyette kucsma’ értelemben használják.

A kuszma jó néhány műalkotásnak volt ihletője. Maradjon most függőben a kérdés, e tekintetben ugyanis igencsak tanácstalanok vagyunk, „kuzmábbak a kuzmánál”, hogy vajon lábatlan gyíkok, vagy koszos, elrongyolódott, molyette kucsma hatnak-e termékenyítően az alkotó képzeletre, hogy aztán lelki gyötrelmek és magasztos elragadtatások közben remekművek – vagy ha éppen úgy jön ki a lépés: csapnivaló fércművek – szülessenek. A kuszma inspirálta műalkotások közt kétségtávolúan Franz Schubert h-moll miséje a leghíresebb, az Esterházy Pragmatika Hermeneutika Miskulancia hercegnő születésnapjára komponált *Missa Anguis fragilis*, magyarul „Kuzmamise”, Schubert negyvenegy miséje közül a harminckilencedik, melyet első alkalommal 1826. szeptember 13-án mutattak be a České Budějovice-i barlangtemplomban. A mű *Santa Claus* tételének keletkezéséről ezt mesélte alkotója: „Esterházy herceghez havasi kürtész jelezte futár érkezett, hírül adván, hogy Rőjtökmuzsaj határában százával nyüzsögnek a lábatlan gyíkok a kuszma hetykeség karneválján, mód nélkül hetykélkedve vele, hogy noha törekeny a farkuk, ám ha letörik, újra kinő. A havasi kürtöket meg a törekeny farkú kuzmákat sehogy sem bírtam kiverni a fejemből, ezért a szóban forgó tételbe négy unisono kürtöt iktattam, és mivel misémet egyébként is a kuzmakarneval ihlette, Kuzmamisének neveztem el.”

Mihail Bulgakov *Kuszma Kuzmics pokoljárása* címmel írt regénytrilógiát. Filippo de Pisis olasz költő és festő *Kuzmanauták* című, a világűrűből a Földre érkező szuperintelligens lábatlan gyíkokat ábrázoló hatalmas táblaképe a Santa Fé-i (Új-Mexikó, Egyesült Államok) Puskin Galériában van kiállítva. Móricz Zsigmond egyik novellájának címe és témája: *Fatökű Jóska kuzmát reggelizik*. Németh László tézisdrámát írt *Kuzmavásár Szilasbalháson* címmel. A *Kuszma kvintett* Bartók kései, befejezetlenül maradt remekműve. Fekete István *Kú*, Tersánszky Józsi Jenő *Egy gyalogkuszma vallomása* címmel írt kuzmákról szóló állatregényt. Nagy László *Szárnyaszegett kuzmatalp* címen készült oratóriumot írni. Tamási Áron igazán megtehetette volna, hogy rittyent egy pofás kis elbeszélést *Kuzmaváság Csikban* címmel. Weöres Sándor hagyatékából nemrég került elő a *Kuzmácskák* című haikusorozat. Több mint nyolcvanezer lapra rúgó intim naplójának, melyet legkorábban csak a világ vége után tíz perccel szabad elővenni és megnyitni, Szentkuthy Miklós azt a címet adta: *Szent orrvájadékaim kuzmáriuma*. Mágis sem dőlt el a vita, hogy Illyés Gyula vagy Sütő András írta-e a *Kuzmák a Hargitán* című népi komédiát, netán egyikük sem, mert ilyen

című darab nincs is. Ha viszont nincs ilyen című darab, akkor csakis Örkény István vagy Karinthy Ferenc lehet a szerzője, tőlük ugyanis kiteltek ilyen kapitális huncutságok, hogy nem létező színdarabokat írtak.

És ki ne emlékezne Leonyid Kuszmára? Bár így hirtelenében nem jut most eszembe, ki volt ő: kirgiz agyaggalamb-lövő bajnok, vagy valami hírhedt ukrán fegyvercsempész, és tulajdonképpen miért is kéne emlékeznem rá.

A magyar származású Joseph Kousma zeneszerző Párizsban öregbítette a kuszmák hírnevét. Legismertebb kompozíciója a Jacques Pervers versét megzenésítő *Les feuilles mortes* („Kiszáradt latrinák”), melyben a lábatlan gyík közeli kihalását jósolta („ma még kusz, de holnap már nem kusz”). Vagy ha ki nem hal is – mert bár *diplomatikusan* parányi az agyveleje, amit, ahogy a szakirodalomban is olvashatjuk, „hüllöktől nem vehetünk zokon”, egyáltalán nem buta –, soha nem jön elő föld alatti rejtekhelyéről, annyira megcsömörlött attól a pokoli zenebonától és fölfordulástól, amit a tollatlan kétlábúak csapnak a föld színén.

És ha már kuszmákról esik szó, okvetlenül említést érdemel a kőbányai Kuszma utca is, ahol a Bélyeggyűjtő nevű, roppant népszerű késdobáló szakkollégium székel, ennél fogva az ottani latrinákat aligha fenyegeti kiszáradás.

Mikor megkérdezték a *Képtelen természetrajz* írójától, mi szeretne lenni, ha nem Nagy Lajos volna, azt felelte: „Kuszma egy napsütötte sziklán. Kicsi sárga kuszma, lila kecskeszakállal...”

Megnyergeljük a sárgát, fölpattanunk a szürkére, és elvágatunk a barnán, hogy csak úgy porzik utánunk a föld.

JÁNOS VITÉZ, A SOROZATGYILKOS

Az eredetileg ráckevei illetőségű, „János vitéz” néven közismertté vált Kukorica Jancsi juhászbojtár, furulyaművész, hajléktalan bujdosó, gyűjtogató, zsoldos katona, tengeri utazó, óriáskirály és tündérfejedelem (utolsó ismert lakóhelye: Tündérország, „Iluska szerető öle”) az alábbi bűncselekményekben marasztalható el:

Életveszélyesen megfenyegetett egy idős asszonyságot, az Iluska nevű elárvult háztartásbeli hajadon nevelőanyját, mondván, hogy úgy betapasztja az érdeemes hölgy száját, hogy „kihullanak még meglévő fogai”, sőt fogadkozva, hogy fölgyújtja a házat.

Tizenkét szegénylegényre, akiket a szükség rabolni kényszerített, és akiktől jó szót, kosztot és kvártélyt kapott, hálából rágyújtotta a tanyájukat. Bennétek mind egy szálig, csak a csontvázuk maradt meg belőlük. Boldogtalan szüleik, feleségük és gyermekeik ítéletnapig várhatják, hogy hazatérjenek.

Lovas huszárként fölcsapott egy feudális uralkodó, a francia király hatalomban tartására elszegődött magyar katonai alakulat zsoldosának. Roppant sajnálatos, hogy

nem ismerhette az „Akasszátok föl a királyokat!” kezdetű és programú, néhány évvel későbbi keletű röpiratot, melyben ilyen veretes igék olvashatók:

*Szivőknek minden porcikája rosz,
Már anyja méhéből gazságot hoz,
Vétek, gyalázat teljes élete,
Szemétől a levegő fekete,
S megromlik a föld, melyben elrohad –
Akasszátok föl a királyokat!*

Bűnsegédi bűnrészesként részt vett a francia királyt elűzni és korhadt rendszerét megdönteni igyekvő baráti török hadsereg kegyetlen lemészárlásában („Heggyé emelkedett már a török holttest”); kettéhasított egy török basát; huszártársaival nem ártalta a menekülő törököket is irgalom nélkül lekaszabolni, mintha a védtelen ellenség megölése nem volna égbekiáltó bűn („Hullottak a fejek előttök, mint a mák”); csak a francia királylány elengedése fejében volt hajlandó meghagyni a török basa fiának életét. Ha meggondoljuk, hogy egy „jókora tó” attól lett piros, mert „a magyar sereg török vértől magát vízében mosta meg”, fogalmat alkothatunk a vérengzés méreteiről. A magyar irodalomban a törökök afféle *Prügelknabe* szerepet töltenek be, jóllehet talán ők a világon az egyetlen olyan náció, amelyik a magyart testvérnépnek tekinti. Egyébiránt franciákkal összeszűrni a levét egyáltalán nem huszárvirtus, hanem legalábbis stílusvétség, ha nem az ostobaság netovábbja. A francúzkoron kívül soha semmit nem hozott a magyarok konyhájára a franciákkal való lepaktálás. Nem ok nélkül történik tehát, ha némelyek kejes gyönyörűséggel olvassák *Az obsitos* alábbi sorait:

*Hullott a franciája, mint hull a fű, a jég!
A nap megállt fölöttünk bámulni a csodát,
Kétszázéret hogy vert meg kétszáz, az angyalát!*

„Hiába ömlik, hősök, véretek, / Ha a koronát el nem töritek. / Fejét a szörny ismét fölemeli” – olvashatjuk az imént idézett, a királyok fölakasztását szorgalmazó röpiratban. A magyar huszárok nem hogy nem törték el a koronát, hanem visszasegítették a hatalomba a francia uralkodót, ennél fogva az szörnyfejét ismét fölemelhette, és vétekben, gyalázatban élhette tovább az életét. A hálás despota „János vitézzé” ütötte Kukorica Jancsit, majd megkínálta a királyi koronával és leányának kezével. Vitézünk azonban elhárította az ajánlatot, és jókora zsák arannyal kistafirozva folytatta vándorútját. Eközben vétkes módon elhanyagolta fegyverzetének szakszerű karban tartását, hiszen kardját, miként a tetteit megörökítő jegyzőkönyvben is olvashatjuk, „a török vértől rozsdá emésztette”. Rozsdás szabljáját „nekisuhintva”, mindazonáltal sikerült elmetszenie az óriások csőszének „nyaka csigáját”. Arról nem értesülünk, hogy ezután megtisztogatta-e a szablya pengéjét, arról viszont igen, hogy ökörnagyságú szűnyogok garmadait aprította vele.

Az óriások jószívű királyát úgy hókon találta egy kővel, hogy a király „agyveleje azonnal kilocsant”. Ettől a többi óriás annyira megszeppent, hogy azon melegében királyukká választották „János vitézt”, és örökös jobbágyi hűséget fogadtak neki. Az óriások kegyelmes urává avanszált „János vitéz” – „kevélyen gondolva nagy diadal-mára” – hamarosan szavukon fogta jobbágyait: eltetette velük láb alól a boszorkányok országos gyűlésének valamennyi részvevőjét, szeretője nevelőanyjával egyetemben, majd pedig hamuvá égette a gyűlésezők járműveit.

Tündérország első kapujában bestiális kegyetlenséggel legyilkolt három medvét, a második kapuban három „vad oroszlánt”, és mert „igen feltűzelte ez a győzödelem”, legott a harmadik kaput őrző sárkánykígyóval is elbánt: „hirtelen” beugrott a sárkány torkába, megkereste a szívét, és kardvasat merített bele. Ily módon egyrészt igen ritka és értékes élőlényeket pusztított el, másrészt Tündérországot védtelenné tette a gyarmatosító szándékú erőszakos behatolásokkal szemben. Ámde a tündérek nemhogy megfutamodtak volna tőle, hanem „gyermekszelídséggel hozzá közelgének”, sőt megválasztották „királyokká”.

Miként nyerte el hát méltó büntetését a költői igazságszolgáltatásban ez a vérben gázoló, hullahegyeket termelő tömeggyilkos martalóc, akihez képest Hasfelmetsző Jack legföljebb jámbor ministránsfiúnak mondható, s aki bármerre járt is, útját mindenütt árvák sírása és özvegyek átkai kísérte, és akinek mindössze annyit írhatunk a javára, hogy miután a szeretőjével való enyelgés közben hagyta elbitangolni gazduram birkanyáját, „emberbaráti megfontolásból” eltekintett méltó haragra gerjedt nevelőapjának laposra verésétől?

*„A tündérnemzetség gyönyörű körében
S kedves Iluskája szerető ölében
Mai napig János vitéz ökegyelme
Szép Tündérországnak boldog fejedelme.”*

A népbutítás közintézményeiben – óvodától az egyetemig – nemzedékek óta „pozitív mesehősként” tálalódik a fiatal olvasóknak „János vitéz” önző, gonosz, vérgőzös figurája; ennek persze óhatatlanul megvoltak és megvannak a súlyos társadalomlélektani következményei. A róla szóló „népies hősköltevényben” teljességgel reflektálatlan marad, hogy annak a Kukorica Jancsinak, aki világgá ment, „nem nézve egy szemmel sem, hol az út, mert neki úgyis mindegy volt, akárhova jut”, mire hullahegyeken átgázolva megérkezett „Tündérországba”, édes kevés köze lehetett a partyparti virágos réten subáján heverésző és furulyázgató jámbor juhászlegényhez, mert addigra már bűnökkel terhelt, kérges lelkű, cinikus kalandor lett belőle (aki öl, saját magát is megöli). Talán szerencsésebb volna népmesék paródiájaként fogni föl „János vitéz” krónikáját, és egy füst alatt tárgyalni *A helység kalapácsával*, amely nyilvánvalóan hősköltevények paródiájaként született.

„FIAIM, CSAK TOLLASODJATOK!”

Hermann Rauschnig „A rombolás hangja” című műve nyomán
(*The Voice of Destruction. G. P. Putnam's Sons, New York, 1940*)

Szabad kezét adok az embereimnek – jelentette ki egy külföldi hírügynökség tudósítója előtt Miguel Ortega tábornok, az ország kormányfője, aki demokratikusnak mondott cinkelt választásokon, erős CIA hátszéllel, a nemzetközi nagytőke megbízásából és patronálásával, a magas klérus hathatós eszmei támogatásával jutott uralomra. A lehető legkispolgáribb környezetből, sokgyerekes kistisztviselői családból a hatalom csúcására fölkapaszkodott Miguel Ortega kíméletlen céltudatossággal haladt előre a pályáján. Már sihederkorában életelvül választotta magának a *Mein Kampf*-ban olvasott mondatot: „Aki vár, az megrozsdásodik.” – *Do anything you like, but don't be caught at it!* („Csináljatok, amit akartok, csak ne csípijenek benneteket rajta!”) – A tábornok jól beszél angolul, hiszen tanulmányainak egy részét Oxfordban végezte. Ámbár a „mértékletes életmód” híve – húst nem eszik, nem dohányzik és nem iszik szeszes italt, sőt olyannyira puritán, hogy a miniszterelnöki fizetését sem veszi föl (nincsenek anyagi gondjai, egy gazdag zsidó asszony családjába nősült be) –, határozottan arra buzdítja embereit, hogy nyújtsák ki kezüket az elérhető anyagi javak után. Tisztában van vele, hogy koncot kell vetnie a zászlaja alá szegődött éhenkórászoknak. Ha már nem volt igazi forradalom, legyen meg a csinnadrattás politikai fölfordulás haszna: zsíros állásokkal, felső középosztálybeli életszínvonallal kecsegtette híveit. Nem kellett nekik kétszer mondani. Remekül működik az intézményes korrupció, amit nemcsak eltérnek, hanem szinte elő is irányoztak. Sokan azt remélték, hogy hamarosan ebbe pusztul bele a rendszer, pedig éppen ez tartja egyben.

A világ nem most tapasztalta meg első ízben, hogy a forradalom azt mondja gyermekeinek: „Fiaim, csak tollasodjatok!” Olyan botrányos iramban tömik tele a zsebüket, hogy már követni sem lehet a harácsolás ütemét. Egy, két, négy villa, nyaralók, paloták, ékszerek, perzsaszőnyegek, drága italok, értékes festmények, antik bútorok, személyzet, testőrség, gépkocsik tucatszám, birtokok, gyárak, helikopterek, magánrepülő, luxusjachtok, luxuskurvák (hímek, nőstények, kiskorú szexrabszolgák, kinek mi a gusztusa). Honnan van rá pénzük? Nem voltak-e ezek az alakok hajdan mind szegények, mint a templom egere? Nem volt-e annyi adósságuk, mint valami gárdatisztnek? Fejenként három, hat, tizenkét állást happolnak össze maguknak és a retyerutyájuknak, és sohasem elég. Minden rendű és rangú tisztségek, bizottsági és igazgatótanácsi tagságok, osztalékok, jutalékok, előlegek, jutalmak, kölcsönök, visszaosztott pályázati pénzek, sápok, napi- és kiküldetési díjak. Minden és mindenki a rendelkezésükre áll. Minden banknak, minden nagyvállalatnak megvannak a kormányba beépített kijárói, „lobbistái”, akiktől vesztegetési pénzeket lehet bezsebelni.

Mindenütt így mennek a dolgok. A pénzügyminisztérium egyik tisztviselője elárulta a tudósítónak, hogy egy újonnan kinevezett államtitkár lakberendezést vásároltatott magának az állammal, csillagászati összegekért. Egy másik miniszter tömör aranylemezekkel padlóztatta le a hivatalos rezidenciája fürdőszobáját. És hiába zsör-

tölődnek a pénzügyminisztériumi urak, Ortega tábornok olyan óriási fizetéseket folyósított a sleppjének, amilyenekről a korábbi kormányok tisztviselői még álmukban sem hallottak. A pénzügyminisztérium kénytelen fizetni, mint a katonatiszt. Az utca embere meg, látva a luxusautók csordáját a hivatali épületek előtt, nem győzi csóválni a fejét, miközben azt morogja magában: – Herdálják a közpénzt a rohadékok...

Ez a zavarosban halászás ugyan nincs ínyére a tábornoknak, de taktikai okokból nem mellőzheti. Meg is mondja kereken, mit gondol minderről. Ne higgyük egy pillanatig sem, hogy ő csupán eltűri ezeket az üzemeket, vagy hogy nem is tud róluk. A tudósító jelen lehetett egy kormányülésen, ahol Ortega tábornok ismertette a közeljövőre vonatkozó politikai elképzeléseit. Nem mondott semmi újat és semmi érdekeset. De az ülés után egy szűkebb társaságban szabadabban beszélt. Kellemetlen, racsoló kappanhangján elmondta: szemrehányásokkal illetik, amiért igaztalan korrupcióvádakkal üldözi az előző kormány levitézlett tagjait és kolomposait, miközben az ő csókosai teletömik a zsebüket.

– Azt feleltem az agyalágyultaknak, akik ilyen szavakra ragadtatták magukat: ugyan mondják már meg, honnan a bús fenéből adhatnak baj- és elvtársaimnak jogosan követelt kárpótlást azért, hogy éveken át kitarítottak mellettem a legvéresebb politikai küzdelmekben? Hiszen azért is küzdöttek, hogy kikecmeregjenek saját nyomorúságukból! Botorság volna ezt nem megvallani nyíltan. Bajtársi kötelességem ügyelni rá, hogy mindenki megkapja, ami jár neki. A régi harcostársak nagyon is rászolgáltak. Hogyan biztosíthatjuk a hatalmunkat, ha nem töltünk be minden fontos állást a saját embereinkkel? Miközben gatyába rázzuk ezt az istenverte országot, jögnak van kissé magunkra is gondolnunk. A szenteknek is maguk felé hajlik a keze, márpedig mi nem vagyunk szentek. A becsület és tisztesség kispolgári fogalmain rágódni nem a mi dolgunk. Mi nyíltan és skrupulusok nélkül tesszük mindazt, amit a kispolgárok csak titokban és rossz lelkiismerettel mernek megtenni. Jaj, de utálom a fajtájukat! Kisvállalkozók, bolttulajdonosok, tisztviselők, hivatalnokok, igazgatók, tanárok, professzorok, újságírók, szerkesztők, kereskedők, ügynökök, házmesterek, portások, biztonsági őrök, programozók, informatikusok, pincérek, szakácsok, parkőrök, közterület-felügyelők, végrehajtók, adóellenőrök – belőlük tevődik össze a kispolgárság jellegtelen, osztálynak semmiképp sem nevezhető egyvelege, amely arra van berendezkedve, hogy élje a maga pitiáner kis életét, hátat fordítson a történelemnek, és társadalmi megrázkódtatások idején gyáván meglapuljon. A népszerűségnek ez a szintelen, szagtalán, minden tekintetben középszerű, mindig az árral úszó, hatalom és befolyás nélküli része, ez a kocsonyás szociológiai képződmény soha semmiben nem foglal állást, soha semmilyen irányban nem kötelezi el magát. Ez a népszerűség abban a téves hiedelemben leledzik, hogy a közgazdaságtan, a közgazdasági törvények, a demokrácia, a szólásszabadság, a szabad verseny, a szabad választások: létező valamik. Ilyen tévképzetek és babonák segítségével próbálják körülbástyázni a pipogya semlegességüket, az alamuszi kívülállásukat. Mi persze tudjuk, hogy a közgazdaságtan, a közgazdasági törvények, a demokrácia, a szólásszabadság, a szabad verseny stb., stb., nem többek népámító, demagóg maszlagoknál. Egyetlen igazi törvény van: a tőke, a

pénzhatalom, az erősebb kutya vastörvénye. A tőke beszél, a közgazdász meg ugat, ahogy a tőke ugattatja... A kispolgárság mocsárlényeiben kórosan túlteng a hamis tudat. Dermedt félálomban élnek le szármalmas életüket. Lehetetlenség kiközöklenteni őket lomha közönyükből. Ösztönösen szemet hunynak, mihelyt észre kéne venniük, hogy mindenütt háború dúl körülöttük. Azt hiszi tán ez a népség, hogy mi majd kihúzzuk őket a szellemi és anyagi kátyúból, ők meg üres kézzel bocsátanak bennünket utunkra? ; *Caramba!* – Az utolsó mondatoknál a tábornokot úgy elragadta az indulat, hogy csapkodni kezdte az asztalt.

Így működik hát a célirányos, irányított korrupció. De Ortega tábornok mást is el akar érni általa. Jól tudja, hogy semmi sem füzi szorosabb egységbe az embereket, mint a közösen elkövetett bűnök. A kormányzópárt egy-egy renitenskedő, megbízhatatlan tagját úgy tanítják mósresre, hogy törvénybe ütköző cselekedetekbe hajszolják, hogy aztán jobban a markukban tarthassák. Az uralkodó réteg kohéziója a kollektív bűnrészességen alapul. Mindenki a kezében tart mindenkit. Senki sem a maga ura. Ez a titkos értelme és célja a jelszónak: „Fiaim, csak tollasodjatok!”

Széltében-hosszában beszélnek, hogy az uralmon levők milyen elővigyázatossági rendszabályokkal élnek. Külföldi bankszámlákon helyeznek el nagy összegeket, és minden eshetőségre készen jelentős tartalékokat halmoznak föl. Ráadásul biztonságos helyre, páncélszekrénybe vagy közjegyzőnél, letétbe helyeznek egy terhelő bizonyítékokkal degeszre tömött aktatáskát, aminek a tartalma ha napvilágra kerülne, jó néhány előkelő kormánypolitikus és közszereplő se köpni, se nyelni nem tudna. Az aktatáskáknak az tehát a rendeltetésük, hogy megvédjék a letétbe helyezett más kiváló közéleti személyiségek ellenségeskedéseitől és a hatósági beavatkozásoktól. A vezetők ily módon nemcsak a jövőjüket biztosítják a rendszer esetleges bukása utáni időkre, hanem a jelenlegi pozíciójukat és a helyzetük szilárdságát is. A legfelső körökben valódi gengsztermódszerek harapóztak el. A legrikítóbb színek sem ecsetelhetik elég hűen azt a korrupcióáradatot, amely föltartóztathatatlanul előnti az egész országot.

Egy lelkiismereti aggályok gyötörte kormánytag kertelés nélkül megvallotta a tudósítónak, hogy merő önvédelemből kénytelen ugyanúgy cselekedni, mint a többiek; nincs más választása. Ha másként jár el, elveszti az állását, vagy éppenséggel azt kockáztatja, hogy elteszik láb alól. Másoknak is azt tanácsolja, hogy tegyenek szert a riválisaikat terhelő bizonyítékokra. Mihelyt kezükben tartják a szükséges dokumentumokat, megingathatatlanul tekinthetik a helyzetüket, nélkülük viszont arra vannak kárhóztatva, hogy örökre megmaradjanak a gépezet parányi alkatrészeknek. Terhelő írásbeli bizonyítékok, titkos hang- és filmfölvételek, offshore bankokban elhelyezett tőke – öszerinte csak ezek tehetik sebezhetetlenné az embert. Ő maga is megteszi a szükséges óvintézkedéseket. (Az események őt igazolják. Hosszú éveig sikerül elhárítania minden fűrást, és a helyén maradhat.)

Aki a fentieket latra veti, aligha lepődik meg azon a féktelen cinizmuson, amivel kormánykörökben beszélnek egymás közt a rendszer züllöttségéről és rothadásáról.

